

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 29ης Απριλίου 2004 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-482/01 και C-493/01,

που έχουν ως αντικείμενο αιτήσεις του Verwaltungsgericht Stuttgart (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο των διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Γιώργου Ορφανόπουλου,

Νατάσας Ορφανοπούλου,

Μελίνας Ορφανοπούλου,

Σοφίας Ορφανοπούλου,

και

Land Baden-Württemberg (C-482/01),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

και μεταξύ

Raffaele Oliveri

και

Land Baden-Württemberg (C-493/01),

η έκδοση προδικαστικών αποφάσεων ως προς την ερμηνεία των άρθρων 39, παράγραφος 3, ΕΚ και 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 16) (C-482/01), και των άρθρων 39 ΕΚ και 3 της εν λόγω οδηγίας (C-493/01),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Rosas (εισηγητή), προεδρεύοντα του πέμπτου τμήματος, Α. La Pergola και S. von Bahr, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl,

γραμματέας: M.-F. Contet, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- το ζεύγος Ορφανόπουλου, εκπροσωπούμενοι από τον R. Gutmann, Rechtsanwalt,
- το Land Baden-Württemberg, εκπροσωπούμενο από τον K.-H. Neher, Leitender Regierungsdirektor,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον W.-D. Plessing και την B. Muttelsee-Schön,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον I. Braguglia, επικουρούμενο από τον M. Fiorilli, avvocato dello Stato,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την C. O' Reilly, καθώς και από τους D. Martin και W. Bogensberger,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του ζεύγους Ορφανόπουλου, καθώς και του R. Oliveri, εκπροσωπούμενων από τον R. Gutmann, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον W. Bogensberger, κατά τη συνεδρίαση της 12ης Ιουνίου 2003,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διατάξεις της 20ής Νοεμβρίου 2001 και της 4ης Δεκεμβρίου 2001, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο αντιστοίχως στις 13 Δεκεμβρίου 2001 (υπόθεση C-482/01) και στις 19 Δεκεμβρίου 2001 (υπόθεση C-493/01), το Verwaltungsgericht Stuttgart υπέβαλε στο πλαίσιο κάθε υποθέσεως, δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 39, παράγραφος 3, ΕΚ και 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 16) (C-482/01), και των άρθρων 39 ΕΚ και 3 της εν λόγω οδηγίας (C-493/01).
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ του Γ. Ορφανόπουλου, Έλληνα υπηκόου, και των τέκνων του, αφενός, και του ομόσπονδου κράτους Baden-Württemberg (υπόθεση C-482/91), αφετέρου, και μεταξύ του R. Oliveri, Ιταλού υπηκόου, και της εν λόγω αρχής (υπόθεση C-493/01), σχετικά με αποφάσεις του Regierungspräsidium Stuttgart (στο εξής: Regierungspräsidium) περί απελάσεως από το γερμανικό έδαφος.

- 3 Με διάταξη της 30ής Απριλίου 2003, ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος του Δικαστηρίου διέταξε, σύμφωνα με το άρθρο 43 του Κανονισμού Διαδικασίας, τη συνεκδίκαση των δύο υποθέσεων προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική ρύθμιση

- 4 Το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ προβλέπει ότι κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στη Συνθήκη ΕΚ και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της.
- 5 Κατά το άρθρο 39 ΕΚ:

«1. Εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων εντός της Κοινότητας.

[...]

3. Με την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων περιλαμβάνει το δικαίωμά τους:

[...]

- β) να διακινούνται ελεύθερα για το σκοπό αυτό εντός της επικρατείας των κρατών μελών·
- γ) να διαμένουν σε ένα από τα κράτη μέλη με το σκοπό να ασκούν εκεί ορισμένη εργασία σύμφωνα με τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που διέπουν την απασχόληση των εργαζομένων υπηκόων αυτού του κράτους μέλους·
- δ) να παραμένουν στην επικράτεια ενός κράτους μέλους και μετά την άσκηση σ' αυτό ορισμένης εργασίας, κατά τους όρους που θα αποτελέσουν αντικείμενο κανονισμών εφαρμογής που θα εκδώσει η Επιτροπή.

[...]»

- 6 Το άρθρο 46, παράγραφος 1, ΕΚ περί της ελευθερίας εγκαταστάσεως, το οποίο εφαρμόζεται στον τομέα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δυνάμει του άρθρου 55 ΕΚ, ορίζει ότι «[ο]ι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου και τα μέτρα που λαμβάνονται δυνάμει αυτών δεν εμποδίζουν τη δυνατότητα εφαρμογής των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που προβλέπουν ειδικό καθεστώς για τους αλλοδαπούς υπηκόους και δικαιολογούνται από λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας».

7 Η οδηγία 64/221 αφορά, σύμφωνα με το άρθρο της 1, τους υπηκόους κράτους μέλους οι οποίοι διαμένουν ή μεταβαίνουν σε άλλο κράτος μέλος της Κοινότητας είτε προκειμένου να ασκήσουν μισθωτή ή μη μισθωτή δραστηριότητα είτε προκειμένου να αποδεχθούν υπηρεσίες. Οι διατάξεις της οδηγίας αυτής ισχύουν επίσης για τον σύζυγο και τα μέλη της οικογενείας που πληρούν τις προϋποθέσεις των κανονισμών και των οδηγιών που εκδίδονται στον τομέα αυτό σε εκτέλεση της Συνθήκης.

8 Η οδηγία 64/221 αφορά, σύμφωνα με το άρθρο της 2, τις διατάξεις τις σχετικές με την είσοδο στην επικράτεια, την έκδοση ή την ανανέωση της αδειάς διαμονής ή την απομάκρυνση από την επικράτεια, οι οποίες θεσπίζονται από τα κράτη μέλη για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας.

9 Το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 ορίζει:

«1. Τα μέτρα δημοσίας τάξεως ή δημοσίας ασφαλείας πρέπει να βασίζονται αποκλειστικά στην προσωπική συμπεριφορά του ατόμου που αφορούν.

2. Προηγούμενες ποινικές καταδίκες δεν δύνανται καθ' εαυτές να αιτιολογήσουν την λήψη παρόμοιων μέτρων.

[...]»

10 Κατά το άρθρο 8 της ίδιας οδηγίας:

«Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να δύναται να ασκήσει κατά της αποφάσεως περί αρνήσεως εισόδου, αρνήσεως εκδόσεως ή ανανεώσεως της αδείας διαμονής ή κατά της αποφάσεως περί απελάσεως από την επικράτεια, τις προσφυγές που δύναται να ασκήσουν οι ημεδαποί κατά των πράξεων της διοικήσεως.»

11 Κατά το άρθρο 9 της οδηγίας 64/221:

«1. Αν δεν χωρεί προσφυγή σε δικαστήριο ή αν η προσφυγή αυτή αναφέρεται μόνο στην νομιμότητα της αποφάσεως ή αν δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, η απόφαση περί αρνήσεως ανανεώσεως της αδείας διαμονής ή η απόφαση περί απελάσεως του κατόχου αδείας διαμονής από την επικράτεια λαμβάνεται από την διοικητική αρχή –εκτός επειγουσών περιπτώσεων– μόνο κατόπιν γνώμης αρμοδίας αρχής της χώρας υποδοχής, ενώπιον της οποίας ο ενδιαφερόμενος πρέπει να δύναται να προβάλλει τα μέσα υπερασπίσεώς του και να δύναται να επικουρείται ή να εκπροσωπείται κατά τους διαδικαστικούς όρους που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία.

Η αρχή αυτή πρέπει να είναι άλλη από εκείνη που έχει αρμοδιότητα να λαμβάνει την απόφαση περί αρνήσεως ανανεώσεως της αδείας διαμονής ή την απόφαση περί απελάσεως.

2. Οι αποφάσεις περί αρνήσεως εκδόσεως της πρώτης αδείας διαμονής, καθώς και οι αποφάσεις περί απελάσεως προ της εκδόσεως της εν λόγω αδείας υποβάλλονται προς εξέταση, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου, στην αρχή εκείνη, η προηγούμενη γνώμη της οποίας προβλέπεται από την παράγραφο 1. Ο ενδιαφερόμενος επιτρέπεται τότε να αναλάβει αυτοπροσώπως την υπεράσπισή του, εκτός αν λόγοι ασφαλείας του κράτους αντιτίθενται στην υπεράσπιση αυτή.»

- 12 Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 90/364/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής (ΕΕ L 180, σ. 26), τα κράτη μέλη παρέχουν το δικαίωμα διαμονής στους υπηκόους των κρατών μελών που δεν έχουν αυτό το δικαίωμα βάσει άλλων διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, καθώς και στα μέλη της οικογενείας τους, όπως καθορίζονται στην παράγραφο 2, υπό τον όρο ότι διαθέτουν οι ίδιοι και τα μέλη της οικογενείας τους υγειονομική ασφάλιση που να καλύπτει το σύνολο των κινδύνων στο κράτος μέλος υποδοχής, καθώς και επαρκείς πόρους ώστε να μην επιβαρύνουν, κατά τη διάρκεια της διαμονής τους, το σύστημα κοινωνικής προνοίας του κράτους μέλους υποδοχής.
- 13 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις αυτής μόνο για λόγους δημόσιας τάξεως, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας. Στην περίπτωση αυτή έχει εφαρμογή η οδηγία 64/221.

Η διεθνής ρύθμιση

- 14 Το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), προβλέπει το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Η εθνική ρύθμιση

- 15 Το άρθρο 47, παράγραφος 1, σημείο 2, του Ausländergesetz (νόμου περί αλλοδαπών, BGBl. 1990 I, σ. 1354), όπως δημοσιεύθηκε στις 16 Φεβρουαρίου 2001 (BGBl. 2001 I, σ. 266), προβλέπει την απέλαση αλλοδαπού υπηκόου που καταδικάστηκε, σύμφωνα με τον Betätigungsmittelgesetz (νόμο περί ναρκωτι-

κών ουσιών) ή λόγω διαταράξεως της δημοσίας ασφαλείας, σε ποινή για ανηλίκους διαρκείας τουλάχιστον δύο ετών χωρίς αναστολή ή σε ποινή στρεφτική της ελευθερίας χωρίς αναστολή.

- 16 Το άρθρο 47, παράγραφος 2, σημείο 1, του *Ausländergesetz* απαριθμεί τις περιπτώσεις στις οποίες οι αλλοδαποί υπήκοοι κατά κανόνα απελαύνονται.
- 17 Το άρθρο 47, παράγραφος 3, του *Ausländergesetz* προβλέπει ότι, κατ' αρχήν, οι αλλοδαποί που απολαύουν ειδικής προστασίας κατά της απελάσεως δυνάμει του άρθρου 48, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου απελαύνονται στις περιπτώσεις του άρθρου 47, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου.
- 18 Το άρθρο 48, παράγραφος 1, σημείο 4, του *Ausländergesetz* προβλέπει ειδική προστασία κατά της απελάσεως για τους αλλοδαπούς υπηκόους που ζουν υπό καθεστώς οικογενειακής συνενώσεως με Γερμανό υπήκοο. Η πρώτη περίοδος της ίδιας παραγράφου ορίζει ότι οι εν λόγω αλλοδαποί μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μέτρου απελάσεως μόνο για πολύ σοβαρούς λόγους συνδεόμενους με τη δημόσια ασφάλεια και τάξη. Σύμφωνα με τη δεύτερη περίοδο της παραγράφου αυτής, τέτοιοι λόγοι συντρέχουν στις περιπτώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 47, παράγραφος 1, του νόμου αυτού.
- 19 Από τις παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως προκύπτει ότι ο *Aufenthaltsgesetz/EWG* (νόμος περί της διαμονής υπηκόων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, BGBl. 1980 I, σ. 116), όπως δημοσιεύθηκε στις 27 Δεκεμβρίου 2000 (BGBl. 2000 I, σ. 2042), εφαρμόζεται, ως ειδικότερος νόμος, στους κοινοτικούς υπηκόους και στα μέλη των οικογενειών τους. Κατά συνέπεια, ο *Ausländergesetz* εφαρμόζεται στους αλλοδαπούς που απολαύουν ελεύθερης κυκλοφορίας δυνάμει του κοινοτικού δικαίου μόνο στο μέτρο που το κοινοτικό δίκαιο και ο *Aufenthaltsgesetz/EWG* δεν περιλαμβάνουν παρεκκλίνοσες διατάξεις.

20 Το άρθρο 12, παράγραφοι 1 και 3, του Aufenthaltsgesetz/EWG προβλέπει:

«(1) Εφόσον ο παρών νόμος επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία και δεν προβλέπει περιοριστικά μέτρα στις προηγούμενες διατάξεις του, η απαγόρευση της εισόδου, τα μέτρα που περιορίζουν τη χορήγηση αδείας διαμονής ΕΚ ή την παράταση της ισχύος της, όπως προβλέπονται στα άρθρα 3, παράγραφος 5, 12, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, και 14 του Ausländergesetz, καθώς και η απέλαση ή η επαναφορά στα σύνορα των προσώπων που απαριθμούνται στο άρθρο 1, είναι νόμιμες μόνο για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας (άρθρο 48, παράγραφος 3, άρθρο 56, παράγραφος 1, της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας). Οι αλλοδαποί στους οποίους έχει χορηγηθεί άδεια διαμονής ΕΚ απεριόριστης διάρκειας μπορούν να απελαύνονται μόνο για σοβαρούς λόγους συνδεόμενους με τη δημόσια ασφάλεια ή τη δημόσια τάξη.

[...]

(3) Οι αποφάσεις ή τα μέτρα που απαριθμούνται στην παράγραφο 1 επιτρέπεται να λαμβάνονται μόνον όταν ο αλλοδαπός δικαιολογεί τη λήψη τους λόγω της προσωπικής του συμπεριφοράς. Αυτό δεν ισχύει αναφορικά με τις αποφάσεις ή τα μέτρα που λαμβάνονται για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας.»

21 Σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του Ausländer- und Asylverfahrenszuständigkeitsverordnung (κανονισμού περί δικαστικής αρμοδιότητας σε υποθέσεις αλλοδαπών και αιτούντων άσυλο), τα Regierungspräsidien είναι αρμόδια για την απέλαση αλλοδαπών οι οποίοι έχουν διαπράξει αξιόποινες πράξεις, όταν αυτοί έχουν φυλακιστεί κατόπιν δικαστικής αποφάσεως ή είναι προφυλακισμένοι επί χρονικό διάστημα πέραν της εβδομάδας.

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

Υπόθεση C-482/01

- 22 Ο Γ. Ορφανόπουλος είναι Έλληνας υπήκοος που γεννήθηκε το 1959 και έζησε στην Ελλάδα έως την ηλικία των δεκατριών χρόνων. Το 1972 εισήλθε στο γερμανικό έδαφος στο πλαίσιο μέτρων συνενώσεως οικογενειών. Έκτοτε διαμένει στη Γερμανία, με εξαίρεση μια διετία κατά την οποία εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις στην Ελλάδα. Τον Αύγουστο 1981 νυμφεύθηκε Γερμανίδα υπήκοο. Απέκτησαν τρία τέκνα, τα οποία είναι οι λοιποί προσφεύγοντες της κύριας δίκης.
- 23 Κατά τη διαμονή του στη Γερμανία, ο Γ. Ορφανόπουλος υπήρξε κάτοχος αδειών διαμονής ορισμένου χρόνου, η πιο πρόσφατη εκ των οποίων έληξε στις 12 Οκτωβρίου 1999. Τον Νοέμβριο 1999 ζήτησε την παράταση της ισχύος της αδειάς του διαμονής.
- 24 Ο Γ. Ορφανόπουλος δεν έχει πλήρη επαγγελματική κατάρτιση. Από το 1981 και εντεύθεν άσκησε διάφορες μισθωτές δραστηριότητες. Οι επίμαχες χρονικές περιοδοί εργασίας διακόπτονταν από μακρές χρονικές περιόδους ανεργίας.
- 25 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι ο Γ. Ορφανόπουλος είναι τοξικομανής. Καταδικάστηκε εννέα φορές για παραβάσεις της νομοθεσίας περί ναρκωτικών ουσιών και για βίαιη συμπεριφορά. Το 1999 εξέτισε ποινή φυλακίσεως έξι μηνών. Τον Ιανουάριο 2000 νοσηλεύθηκε για αποτοξίνωση και στη συνέχεια, σε δύο περιπτώσεις, ακολούθησε θεραπευτικό πρόγραμμα σε εξειδικευμένο ίδρυμα. Στις δύο αυτές περιπτώσεις αποβλήθηκε από το ίδρυμα για πειθαρχικούς λόγους. Από τον Σεπτέμβριο 2000 εκτίει ποινή φυλακίσεως κατόπιν καταδικαστικών αποφάσεων.

- 26 Μεταξύ 1992 και 1998 ο Γ. Ορφανόπουλος έλαβε επανειλημμένως προειδοποιήσεις για τις πιθανές συνέπειες της συμπεριφοράς του από απόψεως εφαρμογής της νομοθεσίας περί αλλοδαπών. Τον Φεβρουάριο 2001 το Regierungspräsidium διέταξε την απέλασή του και απέρριψε την αίτηση παρατάσεως της ισχύος της αδείας διαμονής. Ο Γ. Ορφανόπουλος ειδοποιήθηκε ότι μετά την αποφυλάκισή του θα οδηγηθεί εκτός γερμανικού εδάφους.
- 27 Η απόφαση περί απελάσεως στηρίχθηκε στον αριθμό και τη σοβαρότητα των διαπραχθέντων από τον Γ. Ορφανόπουλο εγκλημάτων, καθώς και στον συγκεκριμένο κίνδυνο υποτροπής λόγω της εξαρτήσεώς του από τα ναρκωτικά και το οινόπνευμα. Κατά το Regierungspräsidium, συντρέχουν οι νόμμες προϋποθέσεις για την υποχρεωτική απέλαση κατ' εφαρμογήν του άρθρου 47, παράγραφος 1, σημείο 2, του Ausländergesetz. Μολονότι ο Γ. Ορφανόπουλος απολαύει, κατά την αρχή αυτή, της ειδικής προστασίας του άρθρου 48, παράγραφος 1, σημείο 4, του Ausländergesetz κατά της απελάσεως, εντούτοις η δεύτερη περίοδος της παραγράφου αυτής προβλέπει ότι, γενικώς, στις περιπτώσεις εφαρμογής του άρθρου 47, παράγραφος 1, σημείο 2, του Ausländergesetz υφίστανται σοβαροί λόγοι δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας τάξεως. Πάντως, το άρθρο 47, παράγραφος 3, του Ausländergesetz έχει ως αποτέλεσμα τον μετριασμό της υποχρεώσεως απελάσεως και τη μετατροπή της σε κατ' αρχήν απέλαση.
- 28 Το Regierungspräsidium έκρινε ότι, λαμβανομένης υπόψη της προσωπικής καταστάσεως του Γ. Ορφανόπουλου, δεν ήταν δυνατό να εφαρμοσθούν οι εισάγουσες παρέκκλιση διατάξεις και ότι, ακόμη και αν γινόταν δεκτή η συνδρομή των προϋποθέσεων παρεκκλίσεως, θα έπρεπε να διαταχθεί η απέλαση. Ο Γ. Ορφανόπουλος έχει γνώσεις ελληνικής γλώσσας. Το δημόσιο συμφέρον για τη δημόσια ασφάλεια και τάξη υπερισχύει του ιδιωτικού του συμφέροντος για εξακολούθηση της διαμονής του στη Γερμανία. Συνεπώς, η απέλασή του αποτελεί πρόσφορο μέσο προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.
- 29 Εκτιμώντας ότι η απόφαση του Regierungspräsidium περί απελάσεως στηριζόταν σε διατάξεις του Ausländergesetz αντίθετες προς το κοινοτικό δίκαιο, ο Γ. Ορφανόπουλος και τα τρία τέκνα του άσκησαν, στις 21 Μαρτίου 2001, προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

30 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgericht Stuttgart αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι σύμφωνος με το κοινό δικαιο ο λόγω παραβάσεως του Betäubungsmittelgesetz διαταχθείς περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας ενός αλλοδαπού υπηκόου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως με μακροχρόνια διαμονή στο κράτος υποδοχής για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας, κατά την έννοια του άρθρου 39, παράγραφος 3, ΕΚ, αν, βάσει της προσωπικής συμπεριφοράς του εν λόγω υπηκόου, είναι δικαιολογημένο να αναμένεται ότι αυτός θα διαπράξει και στο μέλλον αξιόποινες πράξεις και αν δεν είναι ευλόγως δυνατό να απαιτηθεί από τον σύζυγο του εν λόγω υπηκόου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και από τα τέκνα του να ζήσουν στο κράτος καταγωγής του;

2) Αντιβαίνει στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221 [...] μια εθνική ρύθμιση η οποία δεν προβλέπει πλέον διαδικασία ενστάσεως, κατά την οποία διενεργείται επίσης εξέταση της σκοπιμότητας, κατά αποφάσεως διοικητικής αρχής περί απελάσεως από το κράτος υποδοχής ενός κατόχου αδειάς διαμονής, όταν δεν έχει ιδρυθεί αρχή ανεξάρτητη από τη διοικητική αρχή η οποία λαμβάνει την απόφαση περί απελάσεως;»

31 Με έγγραφο της 10ης Απριλίου 2002, ο συνήγορος του ζεύγους Ορφανόπουλου ενημέρωσε τη Γραμματεία του Δικαστηρίου ότι το Landesgericht Heilbronn (Γερμανία) αποφάσισε, με διάταξη της 28ης Μαρτίου 2002, την αποφυλάκιση του Γ. Ορφανόπουλου υπό τον όρο της μη υποτροπής.

Υπόθεση C-493/01

32 Ο R. Oliveri είναι Ιταλός υπήκοος, γεννηθείς στη Γερμανία το 1977. Έκτοτε διαμένει αδιαλείπτως στη Γερμανία. Δεν έχει αποκτήσει δίπλωμα σπουδών.

- 33 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι ο R. Oliveri είναι τοξικομανής από μακρού χρόνου. Λόγω της εξαρτήσεώς του από τις ναρκωτικές ουσίες προσβλήθηκε από τον ιό ανθρώπινης ανοσολογικής ανεπάρκειας (HIV) και πάσχει από χρόνια ηπατίτιδα Γ. Δεν προσήλθε σε πρόγραμμα αποτοξινώσεως στο οποίο επρόκειτο να ενταχθεί τον Μάιο 1999.
- 34 Ο R. Oliveri διέπραξε σειρά εγκλημάτων και καταδικάστηκε για κλοπές και παράνομη εμπορία ναρκωτικών ουσιών. Τον Νοέμβριο 1999 οδηγήθηκε στη φυλακή. Η εκτέλεση των καταδικαστικών αποφάσεων ανεστάλη για το χρονικό διάστημα της θεραπείας του σε μονάδα αποτοξινώσεως. Εντούτοις, ο R. Oliveri διέκοψε τη θεραπεία αυτή με συνέπεια την ανάκληση της αναστολής εκτελέσεως των αποφάσεων.
- 35 Τον Μάιο 1999 ο R. Oliveri έλαβε προειδοποίηση ως προς τις πιθανές συνέπειες της συμπεριφοράς του από απόψεως εφαρμογής της γερμανικής νομοθεσίας περί αλλοδαπών. Τον Αύγουστο 2000 το Regierungspräsidium διέταξε την απέλασή του στην Ιταλία, χωρίς να θέσει προθεσμία για την εκούσια έξοδό του από τη χώρα. Η απόφαση περί απελάσεως στηρίχθηκε στη συχνότητα και στη σοβαρότητα των διαπραχθέντων από τον R. Oliveri εγκλημάτων, καθώς και στον συγκεκριμένο κίνδυνο υποτροπής λόγω της εξαρτήσεώς του από τα ναρκωτικά. Το γεγονός ότι απώλεσε δύο ευκαιρίες να ακολουθήσει θεραπεία αποτοξινώσεως δεικνύει ότι δεν επιθυμεί ή δεν είναι σε θέση να ολοκληρώσει επιτυχώς μια τέτοια θεραπεία. Ο R. Oliveri πληροί τις προϋποθέσεις υποχρεωτικής απελάσεως του άρθρου 47, παράγραφος 1, σημείο 2, του Ausländergesetz. Αντιθέτως, δεν πληροί τις προϋποθέσεις ειδικής προστασίας του άρθρου 48, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου.
- 36 Κατά το Regierungspräsidium, ο R. Oliveri διέμενε μεν μέχρι τη σύλληψή του με τους γονείς του, πλην όμως η αξιόποινη συμπεριφορά του δεικνύει ότι οι μεταξύ τους δεσμοί δεν είναι πλέον ισχυροί. Το γεγονός και μόνον ότι είχε προσβληθεί από τον ιό HIV δεν συνεπάγεται ότι εξαρτάται πλήρως από τη βοήθεια των γονέων του. Πρέπει να θεωρηθεί ότι γνωρίζει στοιχειωδώς την ιταλική γλώσσα. Επομένως, η απέλαση δεν είναι δυσανάλογο μέσο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

- 37 Στις 25 Σεπτεμβρίου 2000 ο R. Oliveri άσκησε προσφυγή κατά της απόφάσεως του Regierungspräsidium ενώπιον του Verwaltungsgericht Stuttgart. Υποστήριξε ότι δεν υφίσταται πλέον κίνδυνος υποτροπής, δεδομένου ότι ο ίδιος έχει στο μεταξύ ωριμάσει, κατόπιν και των σκληρών εμπειριών που βίωσε στη φυλακή. Δήλωσε ότι επιθυμεί να υποβληθεί σε θεραπεία αποτοξινώσεως.
- 38 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η ιατρική υπηρεσία του νοσοκομείου του σωφρονιστικού καταστήματος του Hohenasperg (Γερμανία) γνωστοποίησε, με έγγραφο της 20ής Ιουνίου 2001, ότι ο R. Oliveri ασθενεί βαρέως και ότι είναι πιθανό να υποκύψει σύντομα στην ασθένειά του. Πιθανολογείται ότι στην Ιταλία δεν θα τύχει της κατάλληλης και αναγκαίας ιατρικής περιθάλψεως.
- 39 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Verwaltungsgericht Stuttgart αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αντιβαίνει στο άρθρο 39 ΕΚ και στο άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 [...] εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει τις αρμόδιες αρχές να απελαύνουν υπηκόους άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν σε σωφρονιστική ποινή ανηλικών διαρκείας τουλάχιστον δύο ετών χωρίς αναστολή ή σε στερητική της ελευθερίας ποινή χωρίς αναστολή λόγω εκ προθέσεως παραβάσεως του Betäubungsmittelgesetz;

2) Πρέπει το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 [...] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι κατά την εξέταση της νομιμότητας της απελάσεως του κοινοτικού υπηκόου από τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα πραγματικά περιστατικά καθώς και η θετική εξέλιξη του ενδιαφερομένου που προέκυψαν μετά την τελευταία διοικητική απόφαση;»

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 40 Επιβάλλεται να διατυπωθούν τρεις προκαταρκτικές παρατηρήσεις, αφορώσες αμφοτέρως τις υποθέσεις, σχετικές με την περιγραφή της επίμαχης εθνικής νομοθεσίας, με την εφαρμοστέα κοινοτική ρύθμιση και με τη σειρά κατά την οποία πρέπει να εξετασθούν οι δύο υποθέσεις.
- 41 Κατ' αρχάς, όσον αφορά την εθνική ρύθμιση, επιβάλλεται να τονισθεί ότι η Γερμανική Κυβέρνηση αμφισβήτησε την εκ μέρους του Verwaltungsgericht Stuttgart περιγραφή της ρυθμίσεως αυτής με τις δύο διατάξεις περί παραπομπής.
- 42 Συναφώς, αρκεί να υπομνησθεί ότι στο πλαίσιο αιτήσεως προς έκδοση προδικαστικής αποφάσεως το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί της ερμηνείας εθνικών διατάξεων ούτε να κρίνει εάν η δοθείσα από το αιτούν δικαστήριο ερμηνεία είναι ορθή (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2000, C-58/98, Corsten, Συλλογή 2000, σ. I-7919, σκέψη 24). Πράγματι, στο Δικαστήριο εναπόκειται να λαμβάνει υπόψη, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των κοινοτικών και των εθνικών δικαστηρίων, το πραγματικό και νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το προδικαστικό ερώτημα, όπως το εξειδικεύει η απόφαση περί παραπομπής (βλ. αποφάσεις της 25ης Οκτωβρίου 2001, C-475/99, Ambulanz Glöckner, Συλλογή 2001, σ. I-8089, σκέψη 10, και της 13ης Νοεμβρίου 2003, C-153/02, Neri, Συλλογή 2003, σ. I-13555, σκέψεις 34 και 35).
- 43 Επομένως, τα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να εξετασθούν εντός του περιγραφέντος από το Verwaltungsgericht Stuttgart νομοθετικού πλαισίου.
- 44 Εξάλλου, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το εθνικό νομικό πλαίσιο έχει όπως περιγράφηκε από τη Γερμανική Κυβέρνηση, τα υποβληθέντα από το Verwaltungsgericht Stuttgart ερωτήματα διατηρούν τη σημασία τους ενόψει

των στοιχείων της διατάξεως περί παραπομπής που αφορούν τη διοικητική πρακτική που ακολουθούν, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι αρμόδιες αρχές.

- 45 Εν πάση περιπτώσει, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς της κύριας δίκης και είναι αρμόδιο για την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως, να εξετάσει το βάσιμο της ερμηνείας που δίδει ως προς το εθνικό νομικό πλαίσιο και την ακρίβεια των σχετικών με την εν λόγω διοικητική πρακτική στοιχείων.
- 46 Περαιτέρω, όσον αφορά την κοινοτική ρύθμιση, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το αιτούν δικαστήριο δέχεται ότι το άρθρο 18 ΕΚ περί της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, το άρθρο 39 ΕΚ περί της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, καθώς και η οδηγία 64/221 τυγχάνουν εφαρμογής στις διαφορές των δύο κύριων δικών. Το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας του Γ. Ορφανόπουλου και του R. Oliveri προκύπτει ευθέως από το άρθρο 18 ΕΚ. Αμφότεροι υπάγονται επίσης στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 64/221, δεδομένου ότι διέμεναν στη Γερμανία με πρόθεση να ασκήσουν μισθωτή δραστηριότητα.
- 47 Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου, το δικαίωμα διαμονής των υπηκόων κράτους μέλους στο έδαφος άλλου κράτους μέλους δεν είναι απόλυτο. Αυτό προκύπτει, αφενός, από τις διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων του τίτλου III του τρίτου μέρους της Συνθήκης, ήτοι από τα άρθρα 39 ΕΚ, 43 ΕΚ, 46 ΕΚ, 49 ΕΚ και 55 ΕΚ, καθώς και από τις διατάξεις του παραγώγου δικαίου που θεσπίστηκαν προς εφαρμογή των πρώτων και, αφετέρου, από τις διατάξεις του δευτέρου μέρους της Συνθήκης και ειδικότερα από το άρθρο 18 ΕΚ, το οποίο παρέχει μεν στους πολίτες της Ενώσεως το δικαίωμα να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, πλην όμως αναφέρεται ρητώς στους περιορισμούς και τις προϋποθέσεις που προβλέπει η Συνθήκη και οι διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 11ης Απριλίου 2000, C-356/98, Kaba I, Συλλογή 2000, σ. I-2623, σκέψη 30, και της 6ης Μαρτίου 2003, C-466/00, Kaba II, Συλλογή 2003, σ. I-2219, σκέψη 46).

- 48 Ως προς τους περιορισμούς και τις προϋποθέσεις που προβλέπει η Συνθήκη και οι διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της, επιβάλλεται να υπομνησθούν ιδίως οι διατάξεις της οδηγίας 90/364 και οι διατάξεις του παραγώγου δικαίου περί των διακινούμενων εργαζομένων.
- 49 Όσον αφορά τους διακινούμενους εργαζομένους, υπηκόους κράτους μέλους, επιβάλλεται να τονισθεί ότι το δικαίωμά τους διαμονής εξαρτάται από τη διατήρηση της ιδιότητας του εργαζομένου ή, ενδεχομένως, του προσώπου που αναζητεί εργασία (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 1991, C-292/89, Antonissen, Συλλογή 1991, σ. I-745, σκέψη 22), εκτός αν αντλούν το δικαίωμα αυτό από άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Kaba II, σκέψη 47).
- 50 Όσον αφορά ειδικότερα τους κρατούμενους που είχαν εργασθεί προ της στερήσεως της ελευθερίας τους, επιβάλλεται να επισημανθεί ότι το γεγονός ότι αποσύρθηκαν από την αγορά εργασίας κατά τη χρονική περίοδο της φυλακίσεώς τους δεν συνεπάγεται, κατ' αρχήν, ότι δεν εξακολούθησαν να είναι ενταγμένοι στη νόμιμη αγορά εργασίας του κράτους μέλους κατά την εν λόγω χρονική περίοδο, υπό τον όρο ότι θα βρουν εκ νέου εργασία εντός εύλογου χρόνου από την αποφυλάκισή τους (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2000, C-340/97, Nazli, Συλλογή 2000, σ. I-957, σκέψη 40).
- 51 Πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο Γ. Ορφανόπουλος έκανε χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και άσκησε διάφορες μισθωτές δραστηριότητες επί γερμανικού εδάφους. Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 39 ΕΚ και η οδηγία 64/221 τυγχάνουν εφαρμογής σε περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης στην υπόθεση C-482/01.
- 52 Όσον αφορά την υπόθεση C-493/01, από τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο δεν προκύπτει με βεβαιότητα αν ο R. Oliveri μπορεί να επικαλεσθεί λυσιτελώς τις διατάξεις του άρθρου 39 ΕΚ ή άλλες διατάξεις της Συνθήκης και του παραγώγου δικαίου σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων ή την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

- 53 Αντιθέτως, δεν αμφισβητείται ότι, υπό την ιδιότητά του ως πολίτη της Ένωσης, ο R. Oliveri έχει βάσει του άρθρου 18 ΕΚ το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στη Συνθήκη και στις διατάξεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή της.
- 54 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει σε ποιες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, πέραν του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, μπορεί ενδεχομένως να στηριχθεί ένας υπήκοος κράτους μέλους όπως ο R. Oliveri στο πλαίσιο της διαφοράς που κατέληξε στην υπόθεση C-493/01. Συναφώς, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται ειδικότερα να κρίνει αν ο ενδιαφερόμενος υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ, είτε ως εργαζόμενος είτε ως πρόσωπο που απολαύει του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας δυνάμει διατάξεων του παραγωγού δικαίου που θεσπίζονται για την εφαρμογή του εν λόγω άρθρου, ή αν μπορεί να στηριχθεί σε άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, όπως η οδηγία 90/364 ή το άρθρο 49 ΕΚ, το οποίο εφαρμόζεται μεταξύ άλλων στους αποδέκτες υπηρεσιών.
- 55 Πρέπει να τονισθεί ότι η οδηγία 64/221 τυγχάνει εφαρμογής σε όλες τις περιπτώσεις της προηγούμενης σκέψεως της παρούσας αποφάσεως. Όσον αφορά ειδικότερα την οδηγία 90/364, επιβάλλεται να υπομνησθούν οι διατάξεις του άρθρου της 2, παράγραφος 2.
- 56 Τέλος, όσον αφορά τη σειρά της εξετάσεως των δύο υποθέσεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι στο πλαίσιο της υποθέσεως C-493/01 το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο περί της συμφωνίας προς το κοινοτικό δίκαιο μιας εθνικής διατάξεως η οποία υποχρεώνει τις αρμόδιες αρχές να απελαύνουν υπηκόους άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν σε ορισμένες ποινές για συγκεκριμένα εγκλήματα. Πλείονες ενδιαφερόμενοι, οι οποίοι υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις στην υπόθεση C-482/01, θεωρούν ότι το ερώτημα αυτό ή, εν πάση περιπτώσει, ένα παρόμοιο ερώτημα τίθεται επίσης στο πλαίσιο της υποθέσεως αυτής.

- 57 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να εξετασθεί κατ' αρχάς η υπόθεση C-493/01 και εν συνεχεία η υπόθεση C-482/01.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Υπόθεση C-493/01

Επί του πρώτου ερωτήματος

— Περιεχόμενο του ερωτήματος

- 58 Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν τα άρθρα 39, παράγραφος 3, ΕΚ και 3 της οδηγίας 64/221 αντίκεινται σε εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει τις αρμόδιες αρχές να απελαύνουν υπηκόους άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν, λόγω εκ προθέσεως παραβάσεως του νόμου περί ναρκωτικών ουσιών, σε σφραγιστική ποινή ανηλικών διαρκείας τουλάχιστον δύο ετών χωρίς αναστολή ή σε στερητική της ελευθερίας ποινή χωρίς αναστολή.
- 59 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά το άρθρο 47, παράγραφος 1, του *Ausländergesetz* (υποχρέωση απελάσεως), το οποίο αποτελεί τη νομική βάση της αποφάσεως περί απελάσεως του R. Oliveri.

— Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

- 60 Η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι το άρθρο 39, παράγραφος 3, ΕΚ και η οδηγία 64/221 απαγορεύουν την υποχρεωτική απελάση, στο μέτρο που στην περίπτωση αυτή δεν υφίσταται περιθώριο εκτιμήσεως.
- 61 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η ισχύουσα εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει διαδικασία αυτόματης ή συνοπτικής απελάσεως. Η συμφωνία της αποφάσεως περί απελάσεως προς την αρχή της αναλογικότητας εξασφαλίζεται από τη συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 47, παράγραφος 1, σημείο 2, και 48, παράγραφος 1, σημείο 4, του *Ausländergesetz*, καθώς και του άρθρου 12 του *Aufenthaltsgesetz/EWG*.

— Απάντηση του Δικαστηρίου

- 62 Επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων που καθιερώνεται στο άρθρο 39 ΕΚ αποτελεί ένα από τα θεμέλια της Κοινότητας (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 3ης Ιουνίου 1986, 139/85, *Kempf*, Συλλογή 1986, σ. 1741, σκέψη 13). Δεν αμφισβητείται ότι μια απόφαση περί απελάσεως υπηκόων άλλων κρατών μελών από την εθνική επικράτεια συνιστά εμπόδιο στην άσκηση της ελευθερίας αυτής. Εντούτοις, ένα τέτοιο εμπόδιο μπορεί να δικαιολογείται, δυνάμει της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου και δυνάμει της οδηγίας 64/221, από λόγους δημοσίας τάξεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Ιουνίου 1997, C-65/95 και C-111/95, *Shingara και Radiom*, Συλλογή 1997, σ. I-3343, σκέψη 28).
- 63 Εν προκειμένω, πρέπει να εξετασθεί αν η υποχρέωση απελάσεως των υπηκόων άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν σε ορισμένες ποινές για συγκεκριμένα εγκλήματα μπορεί να δικαιολογηθεί από λόγους δημοσίας τάξεως.

- 64 Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Antonissen, σκέψη 11, και απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1997, C-344/95, Επιτροπή κατά Βελγίου, Συλλογή 1997, σ. I-1035, σκέψη 14), ενώ οι παρεκκλίσεις από την αρχή αυτή πρέπει, αντιθέτως, να τυγχάνουν αυστηρής ερμηνείας (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 4ης Δεκεμβρίου 1974, 41/74, Van Duyn, Συλλογή τόμος 1974, σ. 537, σκέψη 18, και της 26ης Φεβρουαρίου 1975, 67/74, Bonsignore, Συλλογή τόμος 1975, σ. 111, σκέψη 6· προαναφερθείσα απόφαση Kempf, σκέψη 13, και απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2000, C-357/98, Yladom, Συλλογή 2000, σ. I-9265, σκέψη 24).
- 65 Περαιτέρω, η ιδιαίτερος συστατική ερμηνεία των παρεκκλίσεων από την ελευθερία αυτή επιβάλλεται από την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Όπως έκρινε το Δικαστήριο, η ιδιότητα αυτή τείνει να αποτελέσει τη θεμελιώδη ιδιότητα των υπηκόων των κρατών μελών (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, C-184/99, Grzelczyk, Συλλογή 2001, σ. I-6193, σκέψη 31, και της 23ης Μαρτίου 2004, C-138/02, Collins, Συλλογή 2004, σ. I-2703, σκέψη 61).
- 66 Όσον αφορά τα μέτρα δημοσίας τάξεως, από το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 προκύπτει ότι για να είναι δικαιολογημένα πρέπει να βασίζονται αποκλειστικώς στην προσωπική συμπεριφορά του ατόμου που αφορούν. Με την ίδια διάταξη διευκρινίζεται ότι προηγούμενες ποινικές καταδίκες δεν δύνανται καθεαυτές να αιτιολογήσουν την λήψη παρόμοιων μέτρων. Όπως έκρινε το Δικαστήριο, μεταξύ άλλων με την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1977, 30/77, Bouchereau (Συλλογή τόμος 1977, σ. 617, σκέψη 35), η έννοια της δημοσίας τάξεως προϋποθέτει, εκτός της διαταράξεως της κοινωνικής τάξεως που συνεπάγεται κάθε παράβαση νόμου, την ύπαρξη πραγματικής και αρκούντως σοβαρής απειλής, η οποία θίγει θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας.
- 67 Μολονότι ένα κράτος μέλος μπορεί να θεωρήσει ότι η χρήση ναρκωτικών συνιστά κίνδυνο για την κοινωνία δικαιολογούντα τη λήψη μέτρων κατά των αλλοδαπών που παραβαίνουν τη νομοθεσία περί ναρκωτικών ουσιών, εντούτοις η εξαίρεση για λόγους δημοσίας τάξεως πρέπει να ερμηνεύεται συστατικώς, με αποτέλεσμα η ύπαρξη ποινικής καταδίκης να μπορεί να

δικαιολογήσει την απέλαση μόνον αν από τις περιστάσεις που οδήγησαν στην καταδίκη αυτή προκύπτει η ύπαρξη ατομικής συμπεριφοράς που συνιστά ενεστώσα απειλή κατά της δημοσίας τάξεως (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 1999, C-348/96, *Calfa*, Συλλογή 1999, σ. I-11, σκέψεις 22 έως 24).

- 68 Το Δικαστήριο κατέληξε ότι το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει την απέλαση υπηκόου κράτους μέλους η οποία στηρίχθηκε σε λόγους γενικής προλήψεως, ήτοι αποφασίστηκε με σκοπό την αποτροπή άλλων αλλοδαπών (βλ., ιδίως, προαναφερθείσα απόφαση *Bonsignore*, σκέψη 7), ιδίως όταν το μέτρο αυτό διατάχθηκε αυτομάτως κατόπιν ποινικής καταδίκης, χωρίς να ληφθούν υπόψη ούτε η ατομική συμπεριφορά του δράστη της παραβάσεως ούτε ο εντεύθεν κίνδυνος για τη δημόσια τάξη (βλ. προαναφερθείσες αποφάσεις *Calfa*, σκέψη 27, και *Nazli*, σκέψη 59).
- 69 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το υποβληθέν από το αιτούν δικαστήριο ερώτημα αφορά εθνική ρύθμιση η οποία επιβάλλει την απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόων άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν σε ορισμένες ποινές για συγκεκριμένα εγκλήματα.
- 70 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απέλαση από την εθνική επικράτεια διατάσσεται αυτομάτως κατόπιν ποινικής καταδίκης, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ούτε η ατομική συμπεριφορά του δράστη της παραβάσεως ούτε ο εντεύθεν κίνδυνος για τη δημόσια τάξη.
- 71 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, στο μέτρο που ο προσφεύγων της κύριας δίκης υπάγεται, κατά την κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, στο πεδίο εφαρμογής μας εκ των διαλαμβανόμενων στο σημείο 54 της παρούσας αποφάσεως διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, οι οποίες οδηγούν στην εφαρμογή της οδηγίας 64/221, οι διατάξεις αυτές, και ιδίως το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, απαγορεύουν εθνική ρύθμιση η οποία

υποχρεώνει τις εθνικές αρχές να απελούνουν υπηκόους άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν, λόγω εκ προθέσεως παραβάσεως του νόμου περί ναρκωτικών ουσιών, σε σωφρονιστική ποινή ανηλικίων διαρκείας τουλάχιστον δύο ετών χωρίς αναστολή ή σε στερητική της ελευθερίας ποινή χωρίς αναστολή.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

— Περιεχόμενο του ερωτήματος

72 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 απαγορεύει εθνική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της νομιμότητας της απελάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους, τα πραγματικά περιστατικά και τη θετική εξέλιξη του υπηκόου αυτού που προέκυψαν μετά την τελευταία απόφαση των αρμόδιων αρχών.

73 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, κατ' εφαρμογήν πάγιας νομολογίας του Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία), τα εθνικά δικαστήρια επιτρέπεται και επιβάλλεται να στηρίζονται σε αποδεικτικά στοιχεία που προέκυψαν μετά την έκδοση της τελευταίας διοικητικής αποφάσεως μόνον όταν τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν την ορθότητα της εκδοθείσας από τις αρμόδιες αρχές αποφάσεως. Η αρχή αυτή συνεπάγεται ότι, υπό τις περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη το επιχείρημα που προέβαλε ο R. Oliveri κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ήτοι ότι έπασχε πλέον από AIDS και ότι ήταν πιθανό να υποκύψει σύντομα στην ασθένειά του.

- 74 Ο R. Oliveri υποστήριξε επίσης ενώπιον των εθνικών αρχών ότι δεν υφίστατο πλέον κίνδυνος υποτροπής, δεδομένου ότι ο ίδιος είχε ωρμάσει κατόπιν της σκληρής εμπειρίας της φυλακής.

— Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

- 75 Η Ιταλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή προτείνουν να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό. Η Επιτροπή επικαλείται ιδίως την απόφαση της 22ας Μαΐου 1980, 131/79, Santillo (Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 171), από την οποία προκύπτει ότι, εφόσον παρέρχεται μακρό χρονικό διάστημα από την έκδοση της αποφάσεως περί απελάσεως έως την εκτίμηση της αποφάσεως αυτής από το αρμόδιο δικαστήριο, το οικείο δικαστήριο ή η οικεία αρχή οφείλουν τουλάχιστον να λαμβάνουν υπόψη την ενδεχόμενη θετική εξέλιξη και, ως εκ τούτου, την εξάλειψη της πραγματικής απειλής.

- 76 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει την αντίθετη άποψη. Θεωρεί ότι η νομιμότητα της αποφάσεως περί απελάσεως μπορεί να κρίνεται μόνο βάσει της συγκεκριμένης καταστάσεως και των νομικών κανόνων που εφαρμόζονταν κατά τον χρόνο εκδόσεως της τελευταίας διοικητικής αποφάσεως, δεδομένου ότι η διοίκηση δεν είναι δυνατό να λαμβάνει υπόψη με την απόφασή της συγκεκριμένες μεταγενέστερες εξελίξεις. Πάντως, ισχυρίζεται ότι ορισμένες ρυθμίσεις παρέχουν τη δυνατότητα να λαμβάνονται υπόψη τα πραγματικά περιστατικά ή η θετική εξέλιξη του ενδιαφερομένου που προέκυψαν μετά την έκδοση της τελευταίας διοικητικής αποφάσεως, όπως η δυνατότητα συνεκτιμήσεως στοιχείων ικανών να αποτρέψουν την απέλαση κατά το στάδιο της εκτελέσεως αυτής.

— Απάντηση του Δικαστηρίου

- 77 Επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, προκειμένου να κριθεί αν ένας υπήκοος άλλου κράτους μέλους μπορεί να απελαθεί βάσει της σχετικής με λόγους δημοσίας τάξεως εξαιρέσεως, οι αρμόδιες εθνικές αρχές οφείλουν να καθορίζουν κατά περίπτωση αν από τις περιστάσεις που οδήγησαν στην καταδίκη αυτή

προκύπτει η ύπαρξη ατομικής συμπεριφοράς που συνιστά ενεστώσα απειλή κατά της δημοσίας τάξεως (βλ., ιδίως, προαναφερθείσα απόφαση Calfa, σκέψη 22). Όπως τονίζει η γενική εισαγγελέας με το σημείο 126 των προτάσεών της, ούτε από το κείμενο του άρθρου 3 της οδηγίας 64/221 ούτε από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτουν συγκεκριμένες ενδείξεις ως προς τον κρίσιμο χρόνο για τον καθορισμό του «ενεστώτος» χαρακτήρα της απειλής.

- 78 Δεν αμφισβητείται ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί στην πράξη η πιθανότητα να προκύψουν, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ, αφενός, της εκδόσεως της αποφάσεως περί απελάσεως και, αφετέρου, της εκτιμήσεώς της από το αρμόδιο δικαστήριο, περιστάσεις που συνεπάγονται ότι έχει εξαλειφθεί ή περιορισθεί σημαντικά η απειλή που συνιστά για τη δημόσια τάξη η συμπεριφορά του προσώπου κατά του οποίου εκδόθηκε η απόφαση περί απελάσεως.
- 79 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 64 και 65 της παρούσας αποφάσεως, οι παρεκκλίσεις από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς και, ως εκ τούτου, η προϋπόθεση της υπάρξεως ενεστώσας απειλής πρέπει κατ' αρχήν να συντρέχει κατά τον χρόνο εκτελέσεως της απελάσεως.
- 80 Μολονότι είναι αληθές ότι στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους εναπόκειται να ορίσει τα αρμόδια δικαστήρια και να θεσπίσει τους δικονομικούς κανόνες ασκήσεως των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων τα οποία οι ιδιώτες αντλούν από το κοινοτικό δίκαιο, εντούτοις οι κανόνες αυτοί δεν επιτρέπεται να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που χορηγεί η κοινοτική έννομη τάξη (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1976, 33/76, Rewe, Συλλογή τόμος 1976, σ. 747, σκέψη 5, και της 9ης Δεκεμβρίου 2003, C-129/00, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2003, σ. I-14637, σκέψη 25).

- 81 Μια εθνική πρακτική όπως η περιγραφόμενη με τη διάταξη περί παραπομπής είναι ικανή να προσβάλει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηκόων των κρατών μελών και ιδίως το δικαίωμά τους να λαμβάνονται εναντίον τους μέτρα απελάσεως μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις της οδηγίας 64/221. Η διαπίστωση αυτή ισχύει ιδίως στην περίπτωση που παρήλθε μακρό χρονικό διάστημα μεταξύ, αφενός, της εκδόσεως της αποφάσεως περί απελάσεως του ενδιαφερομένου και, αφετέρου, της εκτιμήσεως της αποφάσεως αυτής από το αρμόδιο δικαστήριο.
- 82 Κατόπιν των ανωτέρω, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 αντίκειται σε εθνική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της νομιμότητας της απελάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους, τα πραγματικά περιστατικά τα οποία προέκυψαν μετά την τελευταία απόφαση των αρμόδιων αρχών και τα οποία συνεπάγονται ενδεχομένως ότι έχει εξαλειφθεί ή περιορισθεί σημαντικά η απειλή που συνιστά για τη δημόσια τάξη η συμπεριφορά του οικείου προσώπου. Τέτοια περίπτωση συντρέχει ιδίως εφόσον παρήλθε μακρό χρονικό διάστημα μεταξύ, αφενός, της εκδόσεως της αποφάσεως περί απελάσεως του ενδιαφερομένου και, αφετέρου, της εκτιμήσεως της αποφάσεως αυτής από το αρμόδιο δικαστήριο.

Υπόθεση C-482/01

Επί του πρώτου ερωτήματος

— Περιεχόμενο του ερωτήματος

- 83 Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν ο διαταχθείς βάσει της παρεκκλίσεως της δημοσίας τάξεως του άρθρου 39, παράγραφος 3, ΕΚ περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας κοινοτικού υπηκόου με μακρόχρονη διαμονή στο κράτος μέλος υποδοχής είναι σύμφωνος με το κοινοτικό δίκαιο,

όταν, λαμβανομένης υπόψη της προσωπικής του συμπεριφοράς, είναι δικαιολογημένο να αναμένεται ότι θα διαπράξει και στο μέλλον αξιόποινες πράξεις και δεν είναι ευλόγως δυνατό να απαιτηθεί από τον σύζυγο και από τα τέκνα του να ζήσουν στο κράτος προελεύσεώς του.

84 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι ο Γ. Ορφανόπουλος πληροί τις προϋποθέσεις υποχρεωτικής απελάσεως του άρθρου 47, παράγραφος 1, του Ausländergesetz. Εντούτοις, δεδομένου ότι ζει σε καθεστώς οικογενειακής συνενώσεως με Γερμανίδα υπήκοο, απολαύει της ειδικής προστασίας του άρθρου 48, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου. Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 47, παράγραφος 3, του Ausländergesetz έχει ως αποτέλεσμα τη μετατροπή της υποχρεωτικής απελάσεως σε κατ' αρχήν απέλαση.

85 Το αιτούν δικαστήριο δεν αμφισβητεί το συμβατό με το κοινοτικό δίκαιο της νομικής βάσεως της αποφάσεως περί απελάσεως του Γ. Ορφανόπουλου. Συγκεκριμένα, επισημαίνει ότι, κατόπιν εξετάσεως των περιστάσεων της υποθέσεως και ιδίως της επικινδυνότητας του ενδιαφερομένου για το κοινωνικό σύνολο, η αρμόδια διοικητική αρχή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχε λόγος να μην εφαρμόσει το τεκμήριο του άρθρου 47, παράγραφος 1, σημείο 2, του Ausländergesetz. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά μάλλον αν, λαμβανομένης υπόψη της μακρόχρονης παραμονής του Γ. Ορφανόπουλου στη Γερμανία, της ιδιαίτερης σημασίας της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας στο κοινοτικό δίκαιο και της προστασίας της οικογενειακής ζωής, η απέλασή του είναι σύμφωνη με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, ιδίως δε με την αρχή της αναλογικότητας. Εντούτοις, πλείονες ενδιαφερόμενοι που κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις αμφισβητούν το συμβατό της εν λόγω νομικής βάσεως με το κοινοτικό δίκαιο.

— Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

- 86 Ο Γ. Ορφανόπουλος και τα τέκνα του, η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή εκτιμούν ότι κατ' αρχάς πρέπει να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο μια εθνική διάταξη προβλέπουσα την κατ' αρχήν απέλαση υπηκόων άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν σε ορισμένες ποινές για συγκεκριμένα εγκλήματα. Υποστηρίζουν ότι στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.
- 87 Η Γερμανική Κυβέρνηση επισημαίνει κενά στην περιγραφή της εθνικής ρυθμίσεως με τη διάταξη περί παραπομπής και ισχυρίζεται ότι το προδικαστικό ερώτημα είναι αλυσιτελές, δεδομένου ότι το ισχύον εθνικό δίκαιο δεν προβλέπει διαδικασία αυτόματης ή συνοπτικής απελάσεως. Επιπλέον, υπενθυμίζει ότι στο πλαίσιο διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξετάσει τη νομιμότητα εθνικού μέτρου και τη συμφωνία του προς την αρχή της αναλογικότητας. Το ομόσπονδο κράτος Baden-Württemberg συντάσσεται με την άποψη αυτή.
- 88 Όσον αφορά το υποβληθέν από το αιτούν δικαστήριο ερώτημα, ο Γ. Ορφανόπουλος και τα τέκνα του, η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι οι προβλεπόμενες στο κοινοτικό δίκαιο παρεκκλίσεις από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής. Η επίμαχη εθνική ρύθμιση μπορεί να στηριχθεί στην εξαίρεση για λόγους δημοσίας τάξεως, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 39, παράγραφος 3, ΕΚ και εξειδικεύεται με την οδηγία 64/221, μόνον εφόσον η ρύθμιση αυτή είναι σύμφωνη προς τα θεμελιώδη δικαιώματα των οποίων την τήρηση εξασφαλίζει το Δικαστήριο.

- 89 Η Γερμανική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τις αρχές αυτές. Υποστηρίζει, εντούτοις, ότι το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο έλαβε επαρκώς υπόψη τις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας και την ιδιαίτερη σημασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων στο κοινοτικό δίκαιο, καθώς και τα οικεία θεμελιώδη δικαιώματα, όπως το δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής ζωής.

— Απάντηση του Δικαστηρίου

- 90 Μολονότι το υποβληθέν ερώτημα βασίζεται στην παραδοχή ότι στην υπόθεση της κύριας δίκης ελήφθη υπόψη η προσωπική συμπεριφορά του καθού η απόφαση περί απελάσεως, εντούτοις πρέπει να εξετασθεί κατ' αρχάς, όπως υποστήριξαν πλείονες ενδιαφερόμενοι που υπέβαλαν παρατηρήσεις, αν το άρθρο 39 ΕΚ και η οδηγία 64/221 απαγορεύουν εθνική νομοθεσία προβλέπουσα την κατ' αρχήν απέλαση υπηκόων άλλων κρατών μελών οι οποίοι καταδικάστηκαν σε ορισμένες ποινές για συγκεκριμένα εγκλήματα και απολαύουν ειδικής προστασίας λόγω του ότι ζουν σε καθεστώς οικογενειακής συνενώσεως με Γερμανό υπήκοο.
- 91 Συναφώς, επιβάλλεται να τονισθεί ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 71 της παρούσας αποφάσεως, τα άρθρα 39 ΕΚ και 3 της οδηγίας 64/221 απαγορεύουν εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει τις εθνικές αρχές να απελαύνουν υπηκόους άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν, λόγω εκ προθέσεως παραβάσεως του νόμου περί ναρκωτικών ουσιών, σε σωφρονιστική ποινή ανηλίκων διαρκείας τουλάχιστον δύο ετών χωρίς αναστολή ή σε στερητική της ελευθερίας ποινή χωρίς αναστολή.

- 92 Εν προκειμένω, μπορεί να θεωρηθεί εκ πρώτης όψεως ότι, παρά τη συνεκτίμηση περιστάσεων οικογενειακής φύσεως, στο περιγραφόμενο με τη διάταξη περί παραπομπής σύστημα απελάσεως υφίσταται ένας αυτοματισμός ή, εν πάση περιπτώσει, ένα τεκμήριο ότι ο οικείος υπήκοος πρέπει να απελαθεί. Όπως προκύπτει από το άρθρο 48, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του *Ausländergesetz*, όσοι απολαύουν ειδικής προστασίας μπορούν να απομακρύνονται από την επικράτεια μόνο για πολύ σοβαρούς λόγους συνδεόμενους με τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Σύμφωνα με τη δεύτερη περίοδο της ίδιας παραγράφου, τέτοιοι λόγοι συντρέχουν στις περιπτώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 47, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου.
- 93 Εφόσον αποδειχθεί ότι το επίμαχο σύστημα έχει πράγματι αυτό το περιεχόμενο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόου άλλου κράτος μέλους λόγω καταδίκης σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα διατάσσεται, παρά τη συνεκτίμηση περιστάσεων οικογενειακής φύσεως, βάσει του τεκμηρίου ότι αυτός πρέπει να απελαθεί, χωρίς να λαμβάνονται δεόντως υπόψη ούτε η προσωπική του συμπεριφορά ούτε ο κίνδυνος που συνιστά για τη δημόσια τάξη.
- 94 Επομένως, ένα τέτοιο σύστημα είναι αντίθετο προς τα άρθρα 39 ΕΚ και 3 της οδηγίας 64/221.
- 95 Όσον αφορά το υποβληθέν από το αιτούν δικαστήριο ερώτημα, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι η κατά περίπτωση εξέταση από τις εθνικές αρχές της ενδεχόμενης υπάρξεως προσωπικής συμπεριφοράς που συνιστά ενεστώσα απειλή για τη δημόσια τάξη και, ενδεχομένως, η δίκαιη στάθμηση των υφιστάμενων νομίμων συμφερόντων πρέπει να γίνονται τηρουμένων των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου.

- 96 Επιβάλλεται να τονισθεί ότι στην αρμόδια εθνική αρχή εναπόκειται να λαμβάνει υπόψη, κατά τη δίκαιη στάθμηση των υφιστάμενων νομίμων συμφερόντων, την ιδιαίτερη νομική κατάσταση των προσώπων που υπόκεινται στο κοινοτικό δίκαιο και τον θεμελιώδη χαρακτήρα της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Bouchereau, σκέψη 30).
- 97 Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα θεμελιώδη δικαιώματα των οποίων την τήρηση διασφαλίζει το Δικαστήριο. Πράγματι, λόγοι γενικού συμφέροντος για τη δικαιολόγηση εθνικής ρυθμίσεως που μπορεί να παρεμποδίσει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων είναι δυνατό να προβληθούν μόνον εφόσον η ρύθμιση αυτή συνάδει προς τα θεμελιώδη δικαιώματα (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 18ης Ιουνίου 1991, C-260/89, ERT, Συλλογή 1991, σ. I-2925, σκέψη 43· της 26ης Ιουνίου 1997, C-368/95, Familiapress, Συλλογή 1997, σ. I-3689, σκέψη 24, και της 11ης Ιουλίου 2002, C-60/00, Carpenter, Συλλογή 2002, σ. I-6279, σκέψη 40).
- 98 Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου έχει αναγνωρισθεί η σημασία της εξασφάλισης της προστασίας της οικογενειακής ζωής των κοινοτικών υπηκόων προκειμένου να εξαιρεθούν τα εμπόδια στην άσκηση των προβλεπόμενων από τη Συνθήκη θεμελιωδών ελευθεριών. Δεν αμφισβητείται ότι η απέλαση προσώπου από τη χώρα όπου ζουν οι οικείοι του μπορεί να αποτελεί περιορισμό του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής του ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, το οποίο αποτελεί μέρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων που, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, προστατεύονται στην κοινοτική έννομη τάξη (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Carpenter, σκέψη 41).
- 99 Τέλος, επιβάλλεται να υπογραμμισθεί η ανάγκη τήρησης της αρχής της αναλογικότητας. Προκειμένου να κριθεί αν ο σκοπούμενος περιορισμός είναι ανάλογος προς τον επιδιωκόμενο νόμιμο σκοπό, εν προκειμένω προς την προστασία της δημοσίας τάξεως, πρέπει να ληφθούν ιδίως υπόψη η φύση και η βαρύτητα του διαπραχθέντος από τον ενδιαφερόμενο εγκλήματος, η διάρκεια της διαμονής του στο κράτος μέλος υποδοχής, το χρονικό διάστημα που παρήλθε από τη διάπραξη του εγκλήματος, η οικογενειακή κατάσταση του ενδιαφερομένου και το μέγεθος των δυσχερειών που ενδέχεται να αντιμετωπίσει ο σύζυγος και τα τέκνα τους, αν υπάρχουν, στη χώρα καταγωγής του

ενδιαφερομένου (βλ., όσον αφορά το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, ΕΔΔΑ, απόφαση Boultif κατά Ελβετίας της 2ας Αυγούστου 2001, *Recueil des arrêts Olivi et décisions*, § 48).

100 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα και στο προκαταρκτικό ερώτημα που ανέκυψε στο πλαίσιο αυτού πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι

- τα άρθρα 39 ΕΚ και 3 της οδηγίας 64/221 απαγορεύουν εθνική νομοθεσία ή πρακτική σύμφωνα με την οποία η απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόου άλλου κράτος μέλους λόγω καταδίκης σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα διατάσσεται, παρά τη συνεκτίμηση περιστάσεων οικογενειακής φύσεως, βάσει του τεκμηρίου ότι αυτός πρέπει να απελαθεί, χωρίς να λαμβάνονται δεόντως υπόψη ούτε η προσωπική του συμπεριφορά ούτε ο κίνδυνος που συνιστά για τη δημόσια τάξη·

- αντιθέτως, το άρθρο 39 ΕΚ και η οδηγία 64/221 δεν απαγορεύουν την απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόου άλλου κράτος μέλους λόγω καταδίκης σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα, ο οποίος, αφενός, συνιστά ενεστώσα απειλή για τη δημόσια τάξη και, αφετέρου, διέμεινε για πολλά χρόνια στο κράτος μέλος υποδοχής και μπορεί να επικαλεσθεί περιστάσεις οικογενειακής φύσεως κατά της απελάσεως, εφόσον η κατά περίπτωση εκτίμηση από τις εθνικές αρχές της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των υφιστάμενων νομίμων συμφερόντων γίνεται τηρουμένων των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου και, ιδίως, λαμβανομένης δεόντως υπόψη της τηρήσεως των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως της προστασίας της οικογενειακής ζωής.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

— Περιεχόμενο του ερωτήματος

¹⁰¹ Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221 απαγορεύει εθνική ρύθμιση, όπως η ισχύουσα στο ομόσπονδο κράτος Baden-Württemberg, η οποία δεν προβλέπει διαδικασία ενστάσεως, κατά την οποία διενεργείται επίσης εξέταση της σκοπιμότητας, κατά αποφάσεως του Regierungspräsidium περί απελάσεως, όταν δεν έχει ιδρυθεί αρχή ανεξάρτητη από την εν λόγω διοικητική αρχή.

¹⁰² Από τη διάταξη περί παραπομπής και τις παρατηρήσεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως προκύπτει ότι στη Γερμανία η νομιμότητα και η σκοπιμότητα βλαπτικής διοικητικής πράξεως εξετάζονται κατ' αρχήν από τη διοίκηση στο στάδιο της προδικασίας, προτού ασκηθεί προσφυγή ακυρώσεως. Εντούτοις, το άρθρο 68, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του Verwaltungsgerichtsordnung (κώδικα διοικητικής δικονομίας) προβλέπει ότι ένα διάταγμα, ακόμη και περιφερειακό, μπορεί να παρεκκλίνει από την αρχή αυτή. Το ομόσπονδο κράτος Baden-Württemberg έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής θεσπίζοντας το άρθρο 6α του Ausführungsgesetz zur Verwaltungsgerichtsordnung (εκτελεστικού νόμου του κώδικα διοικητικής δικονομίας). Δυνάμει της διατάξεως αυτής, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1999, δεν απαιτείται προδικασία όταν τη διοικητική πράξη εκδίδει το Regierungspräsidium.

— Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

- 103 Ο Γ. Ορφανόπουλος και τα τέκνα του, η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή προτείνουν να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό. Ισχυρίζονται ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι διατάξεις της οδηγίας 64/221 πρέπει να εξασφαλίζουν στους υπηκόους των κρατών μελών εξαντλητικό έλεγχο του συνόλου των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων, περιλαμβανομένης της νομιμότητας του σκοπούμενου μέτρου, προ της οριστικής εκδόσεως της αποφάσεως περί απελάσεως.
- 104 Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221 δεν αντίκειται σε ρύθμιση όπως η ισχύουσα στο ομόσπονδο κράτος Baden-Württemberg, δεδομένου ότι διασφαλίζεται ότι η απόφαση της διοικήσεως υπόκειται σε διεξοδικό έλεγχο από απόψεως ουσιαστικού δικαίου εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών. Συναφώς, επικαλείται την προαναφερθείσα απόφαση *Shingara και Radiom*. Σ' αυτό το ομόσπονδο κράτος η προστασία κατά της απελάσεως επιτυγχάνεται στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, η οποία ελέγχεται στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας. Ο έλεγχος από τα διοικητικά δικαστήρια αφορά, αφενός, το ζήτημα της συνδρομής, από νομικής απόψεως ή εν τοις πράγμασι, των ουσιαστικών προϋποθέσεων της αποφάσεως περί απελάσεως, περιλαμβανομένου του ζητήματος της υπερβάσεως από την αρμόδια διοικητική αρχή των αρμοδιοτήτων της εκτιμήσεως, και, αφετέρου, την ουσία της υποθέσεως.

— Απάντηση του Δικαστηρίου

- 105 Επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι οι διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221 σκοπό έχουν να διασφαλίσουν μια ελάχιστη διαδικαστική εγγύηση στα πρόσωπα κατά των οποίων στρέφεται μια απόφαση περί απελάσεως. Το άρθρο αυτό, το οποίο εφαρμόζεται σε τρεις περιπτώσεις, ήτοι εφόσον δεν προβλέπεται η δυνατότητα ασκήσεως ένδικης προσφυγής ή εφόσον η προσφυγή αυτή αφορά μόνον τη νομιμότητα της αποφάσεως ή δεν έχει

ανασταλτικό αποτέλεσμα, προβλέπει ότι επιλαμβάνεται της υποθέσεως αρμόδια αρχή διαφορετικής από αυτήν που έχει αρμοδιότητα να λάβει την απόφαση. Εκτός επειγουσών περιπτώσεων, η διοικητική αρχή λαμβάνει την απόφασή της μόνον κατόπιν γνώμης της άλλης αρμόδιας αρχής. Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να δύναται να προβάλλει τα μέσα υπερασπίσεώς του ενώπιον της αρχής αυτής και να δύναται να επικουρείται ή να εκπροσωπείται κατά τους διαδικαστικούς όρους που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1990, C-297/88 και C-197/89, Dzodzi, Συλλογή 1990, σ. I-3763, σκέψη 62, και προαναφερθείσα απόφαση Υiadom, σκέψεις 29 έως 31).

106 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η παρέμβαση της «αρμόδιας αρχής» του άρθρου 9, παράγραφος 1, πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα εξαντλητικού ελέγχου του συνόλου των πραγματικών περιστατικών και των περιστάσεων, περιλαμβανομένης της νομιμότητας του σκοπούμενου μέτρου, προ της οριστικής εκδόσεως της αποφάσεως περί απελάσεως (προαναφερθείσα απόφαση Santillo, σκέψη 12, και απόφαση της 18ης Μαΐου 1982, 115/81 και 116/81, Adoui και Cornuaille, Συλλογή 1982, σ. 1665, σκέψη 15). Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, εκτός επειγουσών περιπτώσεων, η διοικητική αρχή μπορεί να αποφασίσει μόνον κατόπιν γνώμης της αρμόδιας αρχής (απόφαση της 5ης Μαρτίου 1980, 98/79, Pecastaing, Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 367, σκέψη 17, και προαναφερθείσα απόφαση Dzodzi, σκέψη 62).

107 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι στο ομόσπονδο κράτος Baden-Württemberg ο έλεγχος των αποφάσεων των Regierungspräsidien γίνεται από τα διοικητικά δικαστήρια στο πλαίσιο ενδίκων διαδικασιών.

108 Το αιτούν δικαστήριο εκκινεί από την παραδοχή ότι, σ' αυτό το ομόσπονδο κράτος, ούτε η διαδικασία ενστάσεως ούτε οι ένδικες προσφυγές κατά των αποφάσεων περί απελάσεως περιλαμβάνουν εξέταση της σκοπιμότητας του σκοπούμενου μέτρου απελάσεως. Εντούτοις, έχει αμφιβολίες ως προς τις εν λόγω προσφυγές.

- 109 Επιβάλλεται να απορριφθεί, πρώτον, ο ισχυρισμός της Γερμανικής Κυβερνήσεως ότι, προκειμένου να τηρηθούν οι διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221, αρκεί να αποτελεί η απόφαση της διοικητικής αρχής αντικείμενο διεξοδικού ελέγχου από απόψεως ουσιαστικού δικαίου εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών.
- 110 Η ερμηνεία αυτή δεν παρέχει τη δυνατότητα να εξασφαλισθεί στα πρόσωπα κατά των οποίων εκδίδεται απόφαση περί απελάσεως η εγγύηση εξαντλητικού ελέγχου της σκοπιμότητας του σκοπούμενου μέτρου και δεν ανταποκρίνεται στις επιταγές μας επαρκώς αποτελεσματικής προστασίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 17, και της 15ης Οκτωβρίου 1987, 222/86, Heylens κ.λπ., Συλλογή 1987, σ. 4097, σκέψεις 14 και 15). Πράγματι, η ερμηνεία αυτή στερεί από το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221 την πρακτική του αποτελεσματικότητας.
- 111 Άλλως έχουν τα πράγματα στην περίπτωση όπου η απόφαση της διοικητικής αρχής αποτελεί αντικείμενο διεξοδικής εξετάσεως από απόψεως ουσιαστικού δικαίου, καθώς και αντικείμενο εξαντλητικού ελέγχου της σκοπιμότητας του σκοπούμενου μέτρου.
- 112 Λαμβανομένων υπόψη των αμφιβολιών του αιτούντος δικαστηρίου ως προς την έκταση του ελέγχου των αρμόδιων δικαστηρίων, ήτοι των Verwaltungsgerichte, σ' αυτό εναπόκειται να κρίνει αν τα εν λόγω δικαστήρια είναι σε θέση να εξετάζουν τη σκοπιμότητα των μέτρων απελάσεως.
- 113 Εφόσον γίνει δεκτό ότι στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης οι προσφυγές που μπορούν να ασκηθούν κατά της αποφάσεως περί απελάσεως αφορούν μόνο τη νομιμότητα αυτής, πρέπει να εξετασθεί αν συντρέχει η προϋπόθεση της παρεμβάσεως αρμόδιας αρχής διαφορετικής από αυτήν που

έχει αρμοδιότητα να λάβει την απόφαση και, ενδεχομένως, αν η παρέμβαση αυτή πληροί τους όρους που απαριθμούνται στη σκέψη 106 της παρούσας αποφάσεως.

- 114 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η οδηγία 64/221 δεν διευκρινίζει την έννοια της «ανεξάρτητης αρχής». Όπως προκύπτει από τη σκέψη 19 της προαναφερθείσας αποφάσεως Santillo, η οδηγία αφήνει στα κράτη μέλη περιθώριο εκτιμήσεως για τον προσδιορισμό της αρχής αυτής. Ως τέτοια μπορεί να θεωρηθεί κάθε δημόσια αρχή που είναι ανεξάρτητη από τη διοικητική αρχή που καλείται να λάβει ένα από τα προβλεπόμενα με την εν λόγω οδηγία μέτρα και οργανωμένη κατά τρόπο ώστε ο ενδιαφερόμενος να έχει το δικαίωμα να εκπροσωπείται και να προβάλλει τα μέσα υπερασπίσεώς του ενώπιόν της.
- 115 Εν προκειμένω, από την εξέταση της δικογραφίας δεν προέκυψε ότι, μεταξύ της εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως από το Regierungspräsidentium και του εκ των υστέρων δικαστικού ελέγχου από τα διοικητικά δικαστήρια, επελήφθη της υποθέσεως μια ανεξάρτητη αρχή κατά την έννοια του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221. Από την εξέταση αυτή δεν προέκυψε ούτε ότι οι περιστάσεις της κύριας δίκης συνιστούν επείγουσα κατάσταση.
- 116 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221 απαγορεύει εθνική ρύθμιση, η οποία δεν προβλέπει ούτε διαδικασία ενστάσεως ούτε προσφυγής, κατά την οποία διενεργείται επίσης εξέταση της σκοπιμότητας, κατά αποφάσεως διοικητικής αρχής περί απελάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους, όταν δεν έχει ιδρυθεί αρχή ανεξάρτητη από την εν λόγω διοικητική αρχή. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν δικαστήρια όπως τα Verwaltungsgerichte είναι σε θέση να εξετάζουν τη σκοπιμότητα των μέτρων απελάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 117 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κύριων δικών τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διατάξεις της 20ής Νοεμβρίου και της 4ης Δεκεμβρίου 2001 το Verwaltungsgericht Stuttgart, αποφαινεται:

- 1) Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει σε ποιες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, πέραν του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, μπορεί ενδεχομένως να στηριχθεί ένας υπήκοος κράτους μέλους όπως ο R. Oliveri στο πλαίσιο της διαφοράς που κατέληξε στην υπόθεση C-493/01. Συναφώς, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται ειδικότερα να κρίνει αν ο ενδιαφερόμενος υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ, είτε ως εργαζόμενος είτε ως πρόσωπο που απολαύει του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας δυνάμει διατάξεων του παραγώγου δικαίου που θεσπίζονται για την εφαρμογή του εν

λόγω άρθρου, ή αν μπορεί να στηριχθεί σε άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, όπως η οδηγία 90/364/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1990, σχετικά με το δικαίωμα διαμονής, ή το άρθρο 49 ΕΚ το οποίο εφαρμόζεται μεταξύ άλλων στους αποδέκτες υπηρεσιών.

- 2) Το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Φεβρουαρίου 1964, περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας ή δημοσίας υγείας, απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία υποχρεώνει τις εθνικές αρχές να απελαύνουν υπηκόους άλλων κρατών μελών που καταδικάστηκαν, λόγω εκ προθέσεως παραβάσεως του νόμου περί ναρκωτικών ουσιών, σε σωφρονιστική ποινή ανηλικών διαρκείας τουλάχιστον δύο ετών χωρίς αναστολή ή σε στερητική της ελευθερίας ποινή χωρίς αναστολή.

- 3) Το άρθρο 3 της οδηγίας 64/221 αντίκειται σε εθνική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της νομιμότητας της απελάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους, τα πραγματικά περιστατικά τα οποία προέκυψαν μετά την τελευταία απόφαση των αρμόδιων αρχών και τα οποία συνεπάγονται ενδεχομένως ότι έχει εξαλειφθεί ή περιορισθεί σημαντικά η απειλή που συνιστά για τη δημόσια τάξη η συμπεριφορά του Πικείου προσώπου. Τέτοια περίπτωση συντρέχει ιδίως εφόσον παρήλθε μακρό χρονικό διάστημα μεταξύ, αφενός, της εκδόσεως της αποφάσεως περί απελάσεως του ενδιαφερομένου και, αφετέρου, της εκτιμήσεως της αποφάσεως αυτής από το αρμόδιο δικαστήριο.

- 4) Τα άρθρα 39 ΕΚ και 3 της οδηγίας 64/221 απαγορεύουν εθνική νομοθεσία ή πρακτική σύμφωνα με την οποία η απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόου άλλου κράτους μέλους λόγω καταδίκης σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα διατάσσεται, παρά τη συνεκτίμηση περιστάσεων οικογενειακής φύσεως, βάσει του τεκμηρίου ότι αυτός πρέπει να απελαθεί, χωρίς να λαμβάνονται δεόντως υπόψη ούτε η προσωπική του συμπεριφορά ούτε ο κίνδυνος που συνιστά για τη δημόσια τάξη.

- 5) Το άρθρο 39 ΕΚ και η οδηγία 64/221 δεν απαγορεύουν την απέλαση από την εθνική επικράτεια υπηκόου άλλου κράτους μέλους λόγω καταδίκης σε ορισμένη ποινή για συγκεκριμένα εγκλήματα, ο οποίος, αφενός, συνιστά ενεστώσα απειλή για τη δημόσια τάξη και, αφετέρου, διέμεινε για πολλά χρόνια στο κράτος μέλος υποδοχής και μπορεί να επικαλεσθεί περιστάσεις οικογενειακής φύσεως κατά της απελάσεως, εφόσον η κατά περίπτωση εκτίμηση από τις εθνικές αρχές της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των υφιστάμενων νομίμων συμφερόντων γίνεται τηρουμένων των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου και, ιδίως, λαμβανομένης δεόντως υπόψη της τηρήσεως των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως της προστασίας της οικογενειακής ζωής.
- 6) Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 64/221 απαγορεύει εθνική ρύθμιση, η οποία δεν προβλέπει ούτε διαδικασία ενστάσεως ούτε προσφυγής, κατά την οποία διενεργείται επίσης εξέταση της σκοπιμότητας, κατά αποφάσεως διοικητικής αρχής περί απελάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους, όταν δεν έχει ιδρυθεί αρχή ανεξάρτητη από την εν λόγω διοικητική αρχή. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν δικαστήρια όπως τα Verwaltungsgerichte είναι σε θέση να εξετάζουν τη σκοπιμότητα των μέτρων απελάσεως.

Rosas

La Pergola

von Bahr

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Απριλίου 2004.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

V. Skouris